

„MINTA (NYILT) TANÓRÁK” A MÓDSZER MESTERSÉGÉNEK ISKOLÁJA

**A „Vojennij Szvjaszt” 1949. IX. havi számában
megjelent közlemény ismertetése**

Fiatál néphadseregünkben többek között igen komoly problémát jelent az előadóképzés is. Sajnos, ezen a téren még ott tartunk, hogy tisztjeink — főleg a fiatalabbak — nagyrésze nem tud jól előadni. A mai viszonyok között ugyanis nem elég az, hogy az előadó folyékonyan, mindenki által érthetően elszavalja előadásának anyagát. Emellett számtalan módszertani követelmény is van, melyek mindig a téma szerint változnak.

De ha a módszerek változnak is, mégis megvannak az alapvető, közös vonásaik. Enélkül senki nem lehet jó előadó, enélkül nem lehet eredményesen oktatni.

Az eddigiekből önként következik az, hogy ha valaki jó előadóvá akarja ki képezni önmagát, akkor a folyékony, nyugodt előadásmodor mellett meg kell ismer nie azokat az alapvető törvényszerűségeket is, amelyeknél kezdődik a módszertan.

A Szovjet Hadseregben — mint minden más területen — az előadóképzésben is és ebből következően a jó előadásokban is igen nagy fejlettségi fokot értek el. Igaz, hogy a Szovjet Hadseregben az előadóképzést, a módszertan oktatását nem mellékes, hanem főkérdésként kezelik.

Nálunk viszont — nekem legalábbis ez az észrevételem — az előadók terv szerű fejlesztésével nem foglalkozunk a jelentőségének megfelelően.

A Szovjet „Katonai Híradó” egyik számában nemrég találtam egy cikket, amelynek már a címe is megragadta figyelmemet. „Nyílt tanórák — a módszer mesterségének iskolája”, ez a cikk címe.

Ez a cikk arról beszél, hogy hogyan, milyen módszerekkel fejlesztik tovább előadói képességeiket a Szovjet Hadsereg tisztjei. És mindjárt a cikk elején alaposan megindokolja az író, miért van erre szükség.

„A katonai előadók szerepe a káderek kiképzésében igen nagy és felelősség teljes. Tehát itt, a szovjet katonák képzésének első fokán az előadó van hivatva megadni oktatásuknak és kommunista nevelésüknek szilárd alapját.

E feladat sikeres megoldása sokban függ az előadó módszerétől. Az előadó nak mindig arra kell gondolni, amint erről, vagy arról a témáról foglalkozást tart, hogy az ő módszere példa a jövőre oktatói számára és így ennek következtében, módszertani hibáit a továbbiakban sok alegységben megismételhetik. Ezért kell tehát minden katonai előadónak — visszaemlékezve saját tapasztalataira — állandóan töké lesíteni előadói módszereit és felhasználni minden hasznosat gyakorlati munkájában.”

Ami tehát azt a korábbi megállapítást illeti, hogy az előadók módszerének kérdése különösképpen, valamint az előadók fejlődésének kérdése általában, — köz ponti súlyfeladat kell, hogy legyen nálunk is, ezt teljesen igazolják a fentiek. Feltét lenül el kell érünk azt, hogy az előadók ne félvállról vegyék ebbeli működésüket s előadásaikra minél jobban készüljenek. Tanulság okáért olvassuk el, hogyan készülnek a Szovjet Hadsereg híradófégyvernemének előadói:

„A mi híradófégyvernemünkben az előadók módszertanának mindennapos eme lése a tanító-nevelő tevékenység egyik központi kérdése. Széles körben tartanak ná lunk bemutató és tájékoztató foglalkozásokat, nyílt tanórákat, módszertani értekezle teket, gyűléseket, konferenciákat. Ezek elősegítik az előadók elmélyíteni szakisme retüket, segítenek megkeresni az utat és eszközöket, melyekkel eltávolíthatják hiányos ságaikat, segítenek rendszeresen követni az általános politikai és szakirodalom uj donságait, mélyebben tanulmányozni a marxista-leninista elméletet, megtölteni a fog lalkozásokat bármely fegyelem terén a bolsevista pártszerűség szellemével, bevinni munkájába mindazt az újat, ami segíti emelni a hallgatók tanítását”.

Az idézetben említett, valamint a cikk címében olvasható „nyílt tanórák” fogalom a mi számunkra újnak tűnik. Azonban itt csak a fogalom ismeretlen. Maga a tény, amelyet ez a fogalom megjelöl, nálunk is ismeretes, mert ha nem is rendszeresen, de szoktuk alkalmazni. Mi ezt úgy nevezzük, hogy mintaelőadás. Amikor tehát a továbbiakban „nyílt tanórák”-ról beszélünk majd, akkor értsünk ezalatt olyasmit, mint a mi mintaelőadásaink szoktak lenni.

Térjünk vissza a tárgyhoz: Mi a célja a „nyílt tanórák”-nak? A cikk szerint:

„Egyesek a nyílt tanórák fő céljának az előadók módszertani kiképzésének tökéletesítését látják azért, hogy emelhessék a hallgatók oktatásának és nevelésének minőségét. Ezért a nyílt tanórákat gondosan elő kell készíteni és vezetőjüknek a legtapasztalabb pedagógust — az előadók mesterét — kell kiválasztani.

Mások azt mondják, hogy nyílt lehet minden legénységi tanóra, melyet a hallgatókkal vezetnek le, ezért nem követel különös előkészítést és le lehet vezetni a megszokott rendben, bármely előadóval.

Es végül vannak, akik a nyílt tanórákat két fajtára osztják, különböző céljuk miatt. Ha ilyen tanóra vezetését magasan képzett pedagógus kapja, akinél a kevésbé képzett előadók szemléltetően tanulmányozhatják az előadás művészetét — ez az egyik fajta. Ha pedig a tanórát fiatal előadó vezeti és a képzetebbek részt vesznek azon azért, hogy az azt követő megbeszélésen kiértékeljék munkáját és segítsenek neki emelni előadásának minőségét — ez a nyílt előadások másik fajtája.”

Amint látjuk, a Szovjet Hadseregben a „nyílt tanórák” többféle változatban kerülnek alkalmazásra.

Tény azonban az is, hogy ezek a „nyílt tanórák” csakis és kifejezetten az előadók fejlesztését szolgálják. Véletlenül sem azért rendeznek ilyen mintaelőadásokat, hogy valakit, mint előadót „levizsgáztassanak”. A cikkben erről a következőket olvashatjuk:

„Mi azon az állásponton vagyunk, hogy minden nyílt előadás fő feladata az előadók módszertani kultúrájának emelése és nem pedagógus kiképzésük színvonalának vizsgálata. A nyílt tanóra (előadás) célja azoknak a módszertani fogásoknak a felvonultatása, melyek alkalmasak a tanulandó anyag legnehezebb részeinek könnyű elsajátítására és fokozzák a hallgatóknál a foglalkozás iránti érdeklődést. Különösen értékesek a nyílt tanórák azoknak az előadóknak részére, akik még csak most kezdik pedagógus tevékenységüket. Itt teljes lehetőségük nyílik részleteiben megismerkedni a tapasztaltabb pedagógusok módszerével, különösen azzal, hogy hogyan viszik át értékes fogásaikat a hallgatók tanításának és nevelésének gyakorlatába.

Mi sem bizonyítja jobban a mintaelőadások öntő fontosságát, mint az a gondos előkészület, amely a Szovjet Hadseregben megelőzi az ilyen mintaelőadásokat.

Magától értetődik, hogy a nyílt tanóra komoly és hosszantartó előkészítést igényel. Az az előadó, aki annak levezetését feladatul kapja, mindenekelőtt gondosan kiválasztja a témát, mely számára legalkalmasabb. Ezért mi pl. helytelennek tartjuk néhány tiszt véleményét arról, hogy „nyílt tanórának az általános tanrend bármely foglalkozása megfelel.” Amint azt a gyakorlat megmutatja, az ilyen nyílt tanórák kihatásúak. Es teljesen más eredményt hoznak, ha a nyílt tanórák a legfontosabb központi témákról, a program legnehezebb fejezeteiről szólnak.

Az előadó — miután megkapta a nyílt tanóra levezetésének feladatát — gondosan kielemez annak tartalmát, elkészíti a szükséges jegyzeteket és vázlatokat. Részletes jegyzet tervében nemcsak a foglalkozás tartalmát fejezi ki felosztás szerint, de főként előadásának módszerét. Már ez az előkészítő munka maga hozzájárul a pedagógusok módszertani kiképzésének emeléséhez. Az előkészületeknél az előadónak segíthetnek és kell is, hogy komoly segítséget nyújtsanak a kör vezetője és más pedagógusok. Többek között hasznos a jegyzet-tervezetet a kör módszer-ani értekezetén, vagy a tárgyi bizottság ülésén megvitatni. Ugy szintén kíváncsok sokszorosítani és két napal előbb szétosztani a tisztieknek, akik részt fognak venni a foglalkozáson. Az ilyen előkészítés egyik oldalon fokozza a foglalkozásokat vezető felelősségét és a másik oldalon lehetővé teszi a többi előadó részére idejében tanulmányozni a foglalkozás tartalmát, komolyabban előkészülni és aktívabban részt venni megvitatásában.”

A megtartott mintaelőadások nagy hasznossága ebből is kitűnik, hogy az ilyen formában való megrendezés komoly tanulságokat eredményez, nemcsak az előadó, de az összes jelenlevők számára is, mert:

„A nyílt tanóra megvitatása jó módszertani iskola az azon részt vett összes tiszt számára. Az előadó által elkövetett hibák bajtársi kritikája és azok kiküszöbölésének javaslatai hozzájárulnak az egész előadási közösség pedagógiai kultúrájának további fejlődéséhez. Segítenek minden egyes tisztnek nagyobb önkritikát gyakorolni

és komolyan felismerni az előadásban előforduló hiányosságokat, hibákat és ilyen vagy olyan fegyelmezetlenségeket.

A nyílt tanóra bírálatainak — szerintünk — a következő terv szerint kell lefolytania. A kör vezetőjének rövid felszólalása után a vezető (aki az előadást vezette) jelentést tesz arról, hogy milyen célt állított a tanóra elé, elmondja, hogy készült fel az előadás levezetésére, milyen irodalmat és tansegédleteket használt fel. Ugyanitt jelenti, hogyan osztotta fel módszertani szempontból a tanórát, véleménye szerint mik voltak a legsikerültebbek és milyen hiányosságokat észlelt ő maga a levezetett tanórában.

Azután a tisztek értékelik az előadó munkáját és saját pedagógus tapasztalataik alapján megbírálják a tanórát részenként, megjegyezve annak pozitív oldalait és hiányosságait. *A legfontosabb kérdések egyike — amelyet alaposan meg kell bírálni a vitán — a szovjet hazafiság érzésére való állandó nevelés kérdése, nemzeti tudományunkra és technikánkra való büszkeség kérdése, a saját csapatnem iránt való szeretet kérdése. A felszólalásokban azt is meg kell jegyezni, mennyire ügyesen használta fel az előadó a Nagy Honvédő Háború tapasztalataiból merített példákat, hogy ezen az alapon a hallgatókat a híradócsapatok katonai tradícióinak szellemében nevelje, hogy mutatta be a szovjet haditudomány előnyeit, harceszközeinek fölényét, a külföldiek felett. A tisztek felszólalásaiban foglalkozni kell olyan kérdésekkel is, hogy milyen a hallgatók fegyelme a foglalkozásokon, érdeklődése és aktivitása a tanóra idején, mit sajátítottak el különösen jól a leadott óra anyagából. Ezután a vezető válaszol a kérdésekre és a módszertant illető különböző véleményekre és kérdésekre.*

A kör vezetője befejező szavaiban részletesen szétválasztja az óra egész menetét és kiértékeli az egyes felszólalt tiszteket, ami után rámutat arra, hogy milyen mértékben kell felhasználni a kapott tapasztalatot az előttünk álló foglalkozásokon a hallgatókkal.

Gyakorlatunkban a nyílt tanórák levezetésének ilyen rendje széles körben elterjedt. Így pl. a Bjadakovij, Ovszejenko, Fedorczenko és Bragin tisztek vezetése alatt álló nyílt tanórák vitáján az előadók gonóos előkészítést figyelhettek meg, az anyag világos és pontos előadását és a foglalkozások ideális nivóját. Itt a felszólalók kihangsúlyozták, hogy az órák tartalma szervesen kapcsolódott a jelennek, a hazai tudomány megvédésével a rádió, távbeszélő és távíró terén, ami kétségtelenül lehetővé tette a tantárgy jó elsajátítását a hallgatók nagy érdeklődése és aktivitása mellett.

Több intézetben a nyílt tanórákat maga a kör vezetője vezeti. Szerintünk ez teljesen helytelen. A kör vezetőjének — mint ez a fent elmondottaknál látszik — nemcsak az előkészítést és a nyílt tanóra levezetését kell irányítania, hanem a vitát is, mely eldönti az összes vitás módszertani kérdéseket.

A nyílt tanórák — értékes befektetések a csapat általános pedagógus és módszertani kultúrájában. Jó szervezésben a nyílt tanórák elősegítik az előadóknak a hallgatók, a leendő tisztek tanításának és nevelésének új, tökéletesebb fogásait megkeresni.

Kívánjuk, hogy az ilyen tanórák levezetésének tapasztalatai az összes híradó csapatok között elterjedjenek, különösen az oktató alosztályoknál".

Igy fejezi be a cikket írója.

Fiatalkorunkunknak a fejlődésének legfőbb motorja éppen az, hogy a hatalmas győztes hadsereg, a világ első hadseregének tapasztalatai és módszerei rendelkezésünkre állanak. Sietve kell megragadnunk az alkalmat abban a vonatkozásban is, hogy ezeket a gazdag és vitathatatlanul a legfejlettebb módszereket az oktatóképzés terén is átvegyük és alkalmazzuk. Annál is inkább meg kell tennünk, mert az a kérdés, hogy rendelkezünk-e jó módszerekkel dolgozó oktatókáderekkel, vagy nem, egyben egész néphadseregünk fejlődésének főkérdése is.

Nagyon szükségesnek és hasznosnak tartanám azt, hogy a fenti közleményben ismertetett mintaelőadásokat intézményesen bevezessük minél előbb nálunk is és az ilyen alkalmakkor szerzett tapasztalatokat hadseregünk sajtóorgánumaiban bocsássuk közre, mindnyájunk okulására és Néphadseregünk további, még eredményesebb fejlődésére.

